

**ЭШИТИШ ҚОБИЛИЯТИ ПАСАЙГАН БОЛАЛАРДА
ВЕСТИБУЛЯР ВА КООРДИНАЦИОН БУЗИЛИШЛАРНИ ЭРТА
ПРОГНОЗЛАШ ҲАМДА КОМПЛЕКС ДАВОЛАШ
САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ**

Заиров Н.М., Гайбиев А.А

Самарканд Давлат Тиббиёт университети, Неврология кафедраси (Самарканд шаҳри)

Долзарблиги. Эшитиш қобилияти пасайиши болаларда нафақат эшитиш анализатори, балки вестибуляр тизим фаолиятининг бузилиши билан ҳам кечиши мумкин бўлган энг долзарб невросенсор касалликлардан бири ҳисобланади. Вестибуляр аппарат зарарланиши натижасида мувозанат сақлаш, координация, юриш, мотор ривожланиш ва фазовий йўналиш қобилиятида турли даражадаги бузилишлар кузатилади. Бундай ўзгаришлар кўп ҳолларда клиник жиҳатдан эрта аниқланмайди ёки асосий касаллик белгилари соясида қолиб кетади. Шу сабабли эшитиш қобилияти пасайган болаларда вестибуляр ва координацион бузилишларни эрта аниқлаш, уларнинг оғирлик даражасини объектив баҳолаш ва комплекс реабилитация самарадорлигини ошириш замонавий педиатрия, неврология ва отоневрологиянинг муҳим муаммоларидан бири ҳисобланади.

Мақсад. Эшитиш қобилияти пасайган болаларда вестибуляр ва координацион бузилишларни эрта прогнозлаш ҳамда комплекс даволаш самарадорлигини оширишда клиник, инструментал ва функционал текширувларнинг аҳамиятини баҳолаш.

Материал ва усуллар. Тадқиқотда эшитиш қобилияти пасайиши ташхиси қўйилган болалар клиник-неврологик, аудиологик, вестибулологик

ва функционал текширув усуллари ёрдамида комплекс баҳоланди. Клиник баҳолашда неврологик ҳолат, мотор ривожланиш, мувозанат ва координация функциялари аниқланди. Аудиологик текширувлар сифатида отоакустик эмиссия (OAE), ABR/BERA, ASSR ва тонал аудиометрия қўлланилди. Вестибуляр функцияни баҳолаш учун видеонистагмография (VNG), видео Head Impulse Test (vHIT), вестибуляр чакирилган миоген потенциаллар (сVEMP ва оVEMP), шунингдек стабилметрия ва координацион синовлар ўтказилди. Даволаш самарадорлигини баҳолашда индивидуаллаштирилган вестибуляр реабилитация, физиотерапия, мотор машқлар ва комплекс реабилитация дастурлари қўлланилди.

Натижалар. Клиник ва функционал текширувлар эшитиш қобилияти пасайган болаларда вестибуляр бузилишларни эрта аниқлашда юқори диагностик аҳамиятга эга эканлигини кўрсатди. Айниқса vHIT, сVEMP ва оVEMP натижалари ярим доира каналлари ҳамда отолит аппарати функциясини объектив баҳолаш имконини берди. Вестибуляр функцияда аниқланган ўзгаришлар мувозанат ва координация бузилишларининг клиник даражаси билан ўзаро боғлиқлиги кузатилди. Бу эса функционал текширув натижаларини нафақат ташхис қўйиш, балки касаллик оғирлигини баҳолаш ва прогнозлашда ҳам қўллаш мумкинлигини кўрсатади.

Вестибулологик текширувлар клиник белгилари ҳали тўлиқ шаклланмаган ёки субъектив шикоятлари минимал бўлган болаларда ҳам вестибуляр дисфункцияни объектив тасдиқлаш имконини берди. Бу усуллар субклиник бузилишларни аниқлаш, постурал назорат ва мотор

координациясидаги ўзгаришларни баҳолаш ҳамда реабилитация жараёни самарадорлигини динамик кузатишда муҳим аҳамият касб этади.

Комплекс даволаш ва вестибуляр реабилитация таҳлиллари эрта бошланган реабилитация дастурлари мувозанат, юриш, координация ва умумий мотор фаолиятининг яхшиланишига хизмат қилишини кўрсатди. Вестибуляр бузилишлари яққол намоён бўлган болаларда индивидуал реабилитация дастурларини қўллаш функционал тикланиш суръатини ошириши ва ҳаёт сифатини яхшилаши кузатилди. Айниқса эрта аниқланган вестибуляр дисфункция мавжуд бўлган беморларда комплекс реабилитациянинг юқори самарадорлиги қайд этилди.

Хулоса. Эшитиш қобилияти пасайган болаларда вестибуляр ва координацион бузилишларни эрта аниқлашда фақат клиник баҳолаш етарли эмас. Аудиологик ва вестибулологик текширувлар вестибуляр тизимнинг функционал ҳолатини объектив баҳолаш имконини беради. Координацион функцияларни комплекс баҳолаш эрта прогнозлаш, реабилитация тактикасини танлаш ва даволаш самарадорлигини оширишга ёрдам беради. Шунинг учун эшитиш қобилияти пасайган болаларда аудиологик, вестибулологик ва функционал текширувларни бирлаштирган комплекс ёндашув эрта ташхис, прогнозлаш ҳамда даволаш-реабилитация тактикасини оптималлаштиришда юқори амалий аҳамиятга эга.

Калит сўзлар: эшитиш қобилияти пасайиши, болалар, вестибуляр дисфункция, координация бузилиши, мувозанат, vHIT, VNG, cVEMP, oVEMP, стабилметрия, вестибуляр реабилитация, эрта ташхис, прогноз.